

Зоран Ђерић

РУСКА ЕМИГРАНТСКА КРИТИКА

О ПОЕЗИЈИ СИРИНА—НАБОКОВА

Василиј Шишков, Валентин Набаков, Cantab., F.G. Ch., V.Cantaboff, Vivian Darkbloom и, најчешће - Владимир Сирин, све су то псеудоними под којима је објављивао своје песме, приче, критике, преводе, шаховске проблеме у руским емигрантским журналима и новинама Владимир Набоков - загонетка са много одгонетака. Рођен 1899. године у Санкт Петербургу, граду који је мењао имена, баш као и он псеудониме (Петербург, Петроград, Лењинград), одрастао је на имањима своје богате и утицајне породице, племићког порекла: Батово, Рождествено, Вира - рајски предели за којима ће жудети до краја живота, што ће обележити његово писање као носталгично.

Светски писац (у правом смислу те речи) - славу је стицао романима, у књижевност је ушао поезијом, а по часописима, новинама и журналима, најпре руским, емигрантским, који су излазили у Берлину и Паризу, потом у најугледнијим америчким, објављивао је новеле, приповетке и аутобиографску прозу. Борхесов вршњак, конституисао је (како то знанци запажају) најпре нове моделе прозе у руској књижевности, а са преласком у Америку, и на писање на енглеском језику, извршио је снажан утицај на модеран роман.

Саставио је прве руске укрштене речи. Задавао је шаховске проблеме и главобоље својим критичарима и злонамерним тумачима његових *загонетака са елегантним решењима*. Верујући да је "најбоља уметност увек фантастично варљива и сложена" и сам је правео компликоване, фасцинирајуће структуре.

Смрћу (јула 1977. године, од пнеумоније) Набоков се вратио природи као лептир, а сваки читалац, па и тумач његових текстова нужно им приступа као бићима бескрајне лепоте и крхкости која се уништава сваким grubим, овлашним и непажљивим додиром.

Поезија Владимира Набокова је сегмент стваралаштва овог великог светског писца који је најмање познат и, опет, најмање цењен. А он је поезију писао и објављивао од дечачких дана до дубоке старости. Сва Набоковљева поезија (осим петнаестак песама на енглеском) настала је на руском језику, у духу традиције. У почетку, у младалачком периоду, поезија је за Набокова била интимни дневник, лирска бележница. Иако свестан свих њених слабости, сентименталности, није је се одрекао ни касније, када је као зрео аутор приређивао зборнике својих песама из младости. Руска песничка традиција и даље је остала превасходни предмет Набоковљевих песничких интересовања, с тим што је акценат умерен - с подражавалачког на пародијски, како појединих песника, тако и појединачних песничких наслова и дела.

I

По сећању самог Набокова¹, прве песме објавио је још 1914. године у виду брошуре, сопственим средствима. То су били стихови с мотом из Шекспировог *Ромеа и Јулије*.

У Петербургу је 1916. изашао зборник *Стихи (Стихови)*, В.В. Набокова, у петсто примерака, штампано такође личним средствима. У њему је 68 песама, у знаку Мизеса и Вордсворта.

1918.г. у Петрограду је штампан алманах *Два пута (Два пута)* који садржи 12 Набоковљевих песама и 8 песама Андреја Балашона.

Књига песама *Гроздь (Грозд)* изашла је крајем децембра 1922. код берлинског издавача Гамаюн, под псеудонимом В. Сирин. Књига садржи 36 песама, написаних 1921-1922. године, од којих око половина није била претходно објављивана. Има четири циклуса: *Гроздь, Ты, Ушедшее, Движение*.

Горний путь (Узвишени пут), која је изашла одмах за књигом *Гроздь*, у јануару 1923. године, у Берлину, у издању Грани, под псеудонимом, Вл. Сирин, садржи 128 песама, написаних углавном од 1918. до 1921. године, на Криму, у Берлину и Кембриџу. Има посвету: *У сећање на мог оца* и мото из Пушкиновог *Ариона* (1827).

Књига *Возвращение Чорба (Чорбов повратак)* изашла је под псеудонимом В. Сирин код берлинског издавача Слово, 1930. године. Укључила је 24 песме и 15 прича, касније је књига објављена без стихова.

Стихотворения 1929-1951 (Песме 1929-1951), објављена је у Паризу, издање Рифма, 1952. године. Садржи 12 песама и 3 поеме. У белешци о аутору стоји: "Песме, одабране за ово издање, настале су у Немачкој, Француској и Америци, између 1929. и 1951. године. Прве од њих закључују период младалачког стваралаштва. Песме су штампане у емигрантским новинама и журналима, при чему су девет од њих објављене под псеудонимом *В. Сирин* (првих седам) и *Василиј Шишков* (следеће две)"².

Све песме из ове књиге касније су ушле у издање: Nabokov V. *Poesie*, Milano, *Il Saggiatore*, 1962. а такође и у: *Poems and Problems*, New-York - Toronto, *McGraw-Hill*, 1971. и: Набоков В. *Стихи*, Анн-Арбор, *Ардис*, 1979.

У издању McGraw-Hill (New-York - Toronto) изашла је књига *Poems and Problems (Песме и шаховски проблеми)* која садржи 39 руских песама иза разних година настанка, почев од 1917. до краја 60-их, с паралелним енглеским преводом који је начинио сам аутор. У књигу су такође укључене Набоковљеве песме написане на енглеском (њих четрнаест) и осамнаест шаховских задатака. У предговору, Набоков пише: "Руски стихови чине само мали део - једва нешто више од једног процента те непрекидне бујице стихова коју сам почео да избацујем из себе у раној младости - има томе и више од пола века - и наставио сам да се бавим тим, с чудноватом постојаношћу, нарочито 20-30-их година. Затим, постепено се исцрпљујући следећа два десетлећа, дошао сам до тога да је опала продуктивност - двадесетак или приближно толико руских песама - једва најдмашен број песама које сам написао на енглеском језику."³

Набоков је више пута подвлачио везу између књижевног стваралаштва и састављања шаховских пробле-

ма. У књизи *Poems amid Problems* Набоков је под исте корице ставио своје песничке и шаховске производе. У предговору је назвао шаховске задатке "шаховском поезијом", приметивши да се шаховски велемајстор одликује истим квалитетима, баш као и сваки други стваралац, прави уметник: "оригиналношћу, пронишљивошћу, сажетошћу, складом, сложеностју и блиставом претворношћу".

Набоков даље примећује да се неколико од (шаховских) проблема који су укључени у књигу, јављају као наставак неких његовим песама.

Све песме из те књиге изашле су у издању: *Стихи*, Анн-Арбор, Ардис, 1979. године.

Овај зборник (*Стихи/Стихови*), посмртно објављен, укључио је поезију Владимира Набокова која претходно није била обједињена посебним књигама, али је, за живота, Набоков публиковао у разним периодичним издањима, ван граница Русије (и Совјетског Савеза). У предговору који је написала пишчева удовица, Вера Јевсејевна Набокова, стоји: "Избор је начинио сам аутор. Имао је намеру да начини још једну, строжију селекцију, али није стигао".

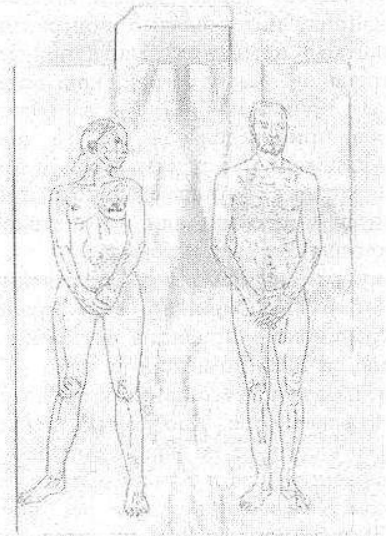
Набоков је овјавио и дванаест поема. Од њих је девет написао на руском: *Детство (Детињство)*, 1918; *Крим (Крим)*, 1921; *Петербург (Тако, ево он, пређашњи чаробњак...)*, 1921; *Петербург (Изгледа ми у Божићном јутру...)*, 1923; *Универзитетска поема (Универзитетска поема)*, 1927; *Ноћно путовање (Ноћно путовање)*, 1931; *Слава*, 1942; *Парижска поема (Париска поема)*, 1944; *К кн. С. М. Качурину (Према С. М. Качурину)*, 1947. и три које су написане на енглеском језику: *An Evering of Russian Poetry (Вече руске поезије)*, 1945; *The Ballad of Longwood Glen (Балада Глена Лонгвуда)*, 1957. и *Pale Fire (Бледа ватра)*, 1962.

Посебног издања књиге поема није било. Као по правилу, оне су се јављале у периодичној штампи (новине *Руль* и часописи *Современные записки* и *Новый журнал*), затим их је неколико сам Набоков укључио у своје песничке збирке.

II

Сопствене, али и реакције других, на његову прву збирку песама, забележио је сам Набоков у аутобиографској прози, *Друге обале*: "Журим да додам, како је та моја прва књижица стихова била изузетно слаба и није требало да је објавим. Њу су, заслужно, места искидали њени ретки рецензенти који су је приметили. Директор Тенишевске школе, В. В. Хипиус, који је писао (под псеудонимом Бестужев) стихове, који су ми се тада чинили генијалним (да ми сада леђима пролази срха од неколико строфа које сам запамтио из његове задивљујуће поеме о сину), донео је однекуд примерак мог зборника у разред и детаљно га искритиковао при свеопштем, или упркос свеопштем смеху... Његова познатија, али мање талентована рођака, Зинаида, када је сусрела, на састанку Књижевног фонда, мог оца, који је био, кажу, председник, рекла му је: Молим вас, пренесите вашег сину, да он никада неће бити писац" - своје пророчанство, потом, тридесет година није могла да заборави..."

Дакле, реакције на прве, дечачке стихове В. Набокова биле су, с правом, негативне, све сем једне, о којој такође сведочи сам писац: "Неки Л., новинар, човек добар, сиромаш и необразован, желећи да изрази

ратко вучинић

своју захвалност мом оцу због некакве новчане помоћи, написао је усхићени чланак о мојим рђавим стиховима, петсто редова, сачињених од бљугавих похвала; отац је успео да задржи и спречи њихово штампање".

Руска емигрантска критика, најпре она у Берлину, потом она у Паризу, одмах је запазила песме, прозу, чланке у руским емигрантским листовима и часописима, а потом и књиге Владимира Набокова, односно Вл. Сирина, како се најчешће потписивао.

Приказујући књиге В. Сирина, Г. Иванов је запазио да је он врло лако постао прозни класик у емигрантској литератури. Говорећи о његовој поезији, подвукао је да се она још није ослободила туђих утицаја: "Стихови су једноставно банални". Разлог за овако беспштедну критику, по верзији самог Набокова (у писму Глебу Струвеу, 3. јуна 1959⁹) налазио се у његовом одзиву на роман Ивановљеве жене, И. В. Одојевцеве, *Изолда*. На исто је алудирао и В. Ф. Ходасевич у рецензији на књигу Г. В. Иванова, *Чисел*. Настао је скандал. У Ивановљеву одбрану је стала З. Н. Хипиус (она "неталентована рођака" првог Набоковљевог критичара, директора Тенишевске школе) и настао је мали књижевни рат, дакле много више од обичног трача у литерарним круговима. Набоков је одговорио Иванову песничким пастишем (1931), епиграмом (1939), причом (која је написана 1931, али је објављена тек 1956) и "уништавајућом осудом" једне заједничке брошуре коју су саставили његови противници Зинаида Хипиус и Георгиј Иванов.

И други рецензент Сиринове књиге у којој су приче и поезија, *Возвращение Чорба*, М. Цетлин, истиче да су му стихови слабији од прозе, "мање занимљиви и уопште живописни"¹⁰. Али подвлачи да су многе приче мајсторски написане. Пореди их са причама Леонида Андрејева, ипак указује и на њихову несумњиву оригиналност.¹¹

Николај Андрејев, историчар руске књижевности, објавио је 1930. године подужи есеј, посвећен свим до тада објављеним књигама Вл. Сирина (Набокова)¹². Истичући његов огроман дар и подвлачећи да је он емигрантски писац и да се управо та чињеница одразила

пре свега на његове форме: “блесак мајсторства, одступање од канона, интересантно поигравање сижеима, честа измештања појединих делова приче, оштроумна обмана читалаца, лажни трагови, који воде у неочекивано, обнова језика, начина и изванредна сложеност општег тока приповедања - све то прекрасно савршенство књижевног искуства носи у себи одређене тенденције Запада”¹³). Андрејев такође подвлачи да је Сирин-мајстор и песник, али не у стиховима, већ у начину проницања у свет и човека¹⁴.

Пишући о роману *Подвиг*, В. Варшавски истиче да је врло тешко писати о Сирину: с једне стране, он је млад писац, истовремено - признати “класик”¹⁵. Критика га често пореди са Буњиним, који је, како то примећује и Варшавски, најбољи представник краја класичног периода руске књижевности. Као језичко искуство, његово стваралаштво налази се на највишем нивоу. Користећи се истим обрасцима као и Буњин, Сирин се приближио стваралачком савршенству, које је, пре, ретко ко досегао.¹⁶ Зато је Варшавском изгледала парадоксално савремена ситуација у којој су предност стицали потпуно друкчији аутори, муцави и непрозирни, тј. непрецизни, квази-модерни: “Мрачно замуцкивање појединих песника, уза све то, ближе је садашњем озбиљном делу књижевности, од несумњиво сјајних Сиринових успеха”¹⁷.

“Сирину су ревносно хвалили и сувише осуђивали”, истиче М. Кантор у тексту “Бреме памети”¹⁸. “Међутим, и код поклоника се пробуди подозрење, да није све код њега успешно, и код хулитеља постоји тајно сазнање, да је пред нама ипак изванредан писац. Да, наш однос према Сирину некако је двострук: одушевљење, али увек са приговорима, осуђујеш га, али с уважавањем. Он је посебно сув и пун ироније: и уза све то има у њему нешто језиво. Он је оштар и проишљив, његови описи су крајње тачни и рељефни: и тиме најчешће достиже до пуне убедљивости.”¹⁹ Кантор потом набраја “огроман литерарни арсенал” који поседује Сирин: “његова задивљујућа поређења, истанчане метафоре, слике, метонимије - имагинарни производи”²⁰.

У рецензијама на Сиринов/Набоковљев роман *Камера обскура*, најпре Јуриј Терапиано, а потом и Михаил Осоргин²¹, истичу да се сада о његовој прози не може више говорити ни као о почетничкој, нити као о класичној. Пуно је времена прошло у полемикама и неодмереностима свих врста, од похвала до куђења. Више се не може судити о младом писцу на основу очекивања, јер је сад пред читаоцима и критиком зрео писац. “Оцењујући његов таленат, више није потребно прелиставати књижице невеликих прича и могу се заборавити уобичајени греси младости - римоване бесмислице.”²²

Ходасевич, један од најгорљивијих поклоника Набоковљевог стваралаштва, писао је у есеју из 1937. године, “О Сирину”²³, да је он “претежно био уметник форме, списатељске методе... Сирин не само да не ма-скира, не скрива своје методе... већ, напротив... сам их истиче на видело, као опсенар који, поразивши гледаоца, одмах показује лабораторију својих чудеса.”²⁴ На трагу те савршене форме, Ходасевич је Сирину видео као Пушкиновог наследника, који је, опет, подражавао Державина а овај Хорација.²⁵

О поезији Владимира Набокова први је опширније писао Георгиј Адамович²⁶, песник и критичар који је био редован рецензент на страницама париских новина “Последние новости”. Адамович је писао о свим значај-

нијим Сириновим / Набоковљевим књигама, од *Лужинове одбране* (1929) до *Дара* (1937-1938). Литерарни контакт између Адамовича и Набокова заснован је, пре свега, на несугласицама. Скупа са Ходасевичем, Набоков је бескомпромисно наступао против литературе “људског документа”, чији је идеолог био Адамович, и, као последица тога, залагао се против поезије, тзв. “париске ноте”. Набоков га је исмејао у једној каламбур-поеми из 1931. године, а потом је, пародирајући његове критике, својим ликовима из романа *Дар* и *Пнин*, односно у причи “Уста на уста”, дао поједине Адамовичеве особине. Негативно је писао и о њему као песнику.

Истом мером му је узвраћао и критичар Адамович: “Неколико речи о Набоковљевој поезији. Он је, несумњиво, јединствен, у емиграцији формиран песник, који се учио и понечему научио од Пастернака... Пастернак је нејасан као песник, тј. није јасан у целини. Његов стихотворни начин ништа загонетно у себи не таји. Несумњиво, његове песме у поређењу, на пример, са Блокским стиховима, израстају из филолошких спојева, који у тренутку израстања нису у вези ни с каквим емоцијама и осећањима. Речи код њега рађају емоције, а не обрнуто. Блок је дефинисао своје стихове као “мало словесње” (предговор “Земљи у снегу”). Пастернакови стихови су “густо словесни” и то доводи до оригиналног бујања речи, слика, звукова, метафора, које као да се гурају и пожурују једна другу... Неколико релативно раних набоковских стихова звуче толико пастернаковски, да је илузија потпуна:

Такой зеленый, серый, то есть
весь заштрихованный дождем,
и липовое, столь густое,
что я перенести - Уйдем!
Уйдем и этот сад оставим.

Овде је пренето све, и начин и интонација, ови редови чине се као да су испали из “Другог рођења”, или из “Изнад баријера”. Али ти стихови су написани пре двадесет година, а од тада се Набоков ослободио позајмица и нашао у поезији себе.

Код њега, по мом слуху, има мање романтичарске музике, него код Пастернака, који покушава да у свему, што јесте код њега спорно, буде очаравајући у свом облику. Набоков, слично њему, не плаши се ни сувишних речи, ни језичких новотарија, већ опсена које се завршавају недостижном једноставношћу - неколико савремених песника који су се стварно намучили - не крију у себи никакву привлачност према њему. Његово надахнуће не тежи да се наднесе над речју, већ обрнуто, одушевљено се у њу утапа; он врача, мрмља, приговара, заговара и све даље се удаљава од тога што бисмо могли назвати поетским чудом, које се састоји од неколико волшебно светлећих редова, којима ништа не добавља, у којим ништа не објашњава...

Можда су Набоковљеве намере безусловно хумористичке. Међутим, намерно или случајно, он оре бразду за неког будућег Пушкина, који опет, приметно је, доводи нашу поезију у ред. Могуће је да се нови Пушкин и не појави. Али, његово очекивање, чежња за њим остаће - зато што ће се неко већ једном одлучити да утврди разлику између вежби, мумлања и прећуткивања. Све то треба једном привести крају, а не задржавати се само на опитима и тражењима.”²⁷

Наставак и крај Адамовичевог текста је, по Набокова - песника, ипак мало обећавајући: “Ипак, Набоков је рођени песник - и показује то чак и самим трагањем за поезијом. Неколико његових стихова су прекрасни, у

пуном значењу речи, и довољне су такве песме, као што су "Поэты / Песници", или "Отвяжись, я тебя умоляю./ Ослободи се, молим те...", па да сумња на тај рачун бес-трагом ишчезне. Како је све добро у њима! Како су за-дивљујуће добре те "фосфорне риме" с "последњим тек видљивим сијањем Русије" на њих! Овде мајсторство није одвојиво од осећања, једно је с другим срасло. Ауторова ћуд је комплексна и у, по квалитету аутобио-графског документа, изванредно карактерној и дугој песми о "Слави", где је све оно сабласно и збуњујуће, што Набоковљева одлика, сазрело у неку чудновату симфонију.

Та поезија је далеко од поетског канона који је установљен у емиграцији, од тога, у сваког случају, што су у последње време почели називати "париским нотом". Набоков је према тој "ноти" приближно у таквом односу, у каквом је био Љермонтов према пушкинској плејади - и сродно томе - као Жуковски, тако много ту плејаду поучивши, над неколико љермонтовских стихова - не најбољим, наравно - ширио руке и мрштио се; тако се двоуме и садашњи приврженици чистоте, противни-ци сваке реторике, стране позе и фразе над зборником Набоковљевих стихова, тек којешта у њему израдивши... По своме, они су у праву, али не само по своме! - био је у праву и Жуковски. Међутим, у литератури, као и у животу, мешају се различите противречности, и ни-какви принципи, школе или методе - а од свега мање "ноте" - не искључују једни друге. Дакле, методе и школе не одушевљавају поезију, већ унутрашња енергија, која тражи излаз: а њу неће чути код Набокова само глуп.²⁸

III

"Више пута је било речено да ране песме В. В. Набокова - Сирина нису добиле посебно високе оцене у критичким изјавама. Популарност, а затим и славу стекао је када је прешао на прозу, али и то признање није било лако и јединствено", резимирао је Глеб Струве, песник, преводилац и предавач руске књижевности и историје на лондонском, па калифорнијском универзитету, у књизи "Руска литература у изгнан-ству"²⁹, која се сматра најбољим извором информација о књижевности руске емиграције. Струве је рецензирао и прве Сиринове књиге, дружио с њим, може се слобод-но тврдити и добро га познавао: "Песме је почео да пише још у Русији, где је, изгледа, пред саму револуци-ју штампао невелику књигу дечачких (или полу-дечјих) стихова. У иностранству је почео да објављује 1920. - у "Руле", "Грядущей России", "Жар-Птице", "Сполохах", "Русской Мысли", "Современных Записках" и другим пери-одичним издањима. Године 1922. у Берлину је изашла његова књига "Горний путь / Узвишени пут", а следеће године., "Гроздь/ Грозд". Између 1922. и 1924. године, Набоков је прешао на прозу, објављујући приче, најчешће у "Руле", а наставио је ту да објављује и сти-хове које је, међутим, почео мање да пише. Зборник стихова до рата није издавао, али је мањи део песама, који су написани између 1923. и 1929. године, био укључен у његов први зборник прича - "Возвращение Чорба / Чорбов повратак" (Берлин, 1930). Већи део сти-хова, које је написао тих година, остао је несабран. Неки од њих, иако не сви, уз стихове написане касније, ушли су у књигу "Стихотворения / Песме", која је изашла у издању "Рифмы" (Париз, 1952). У предговору тој књизи, Набоков је написао да првим објављеним песмама у тој збирци (из 1929.г.) "окончава период младалачког ства-ралаштва" - тим речима младост Набокова наставила се још тридест година.

Између 1925. и 1940. г. Набоков је наставио да с вре-мена на време пише стихове и приче, бавећи се пре-васходно писањем романа. Написавши тих година девет

романа (десети је остао због нечег незавршен), Набоков је изборио за себе, како код критике, тако и код ши-роког читалаштва, прво место, међу младим емигрант-ским писцима.³⁰

Струве такође запажа велику разлику између мла-далачке и зреле песничке фазе Владимира Набокова, у сваком смислу: и у погледу квалитета, па и квантитета, попримања различитих утицаја, односно изгра-ђивања сопственог, колико је то могуће, препознатљивог лирског обележја: "Ретко код кога другог песника између стихова из раног и познијег периода постоји таква провалија, као код Набокова. Он сам, у једној песми из 1938. године, писао је, обраћајући се својој младости:

Мы с тобою не верили в связь бытия,
но теперь оглянулся я - и удивительно,
до чего ты мне кажешься, юность моя,
по цветам не моей, по чертам недействительной!

Тим речима зрела Набоковљева муза могла би се обратити музи његових 20-их година. Писавши о Набокову-песнику на темељу зборника из 1952. године (на пример Г. Адамович) запажали су његову блискост са Пастернаком. О њиховим унутрашњим блискостима једва се може озбиљно говорити., али у таквим Набоковљевим песмама, као што су "Поэты/Песници", "Слава" и нарочито "Парижская поэма/Париска поема", несумњиве су пастернаковске интонације. Зар нису типично пастернаковске стопе - ритмичке и речничке - у овим редовима из "Париске поеме":

И покуда, глядел он на месяц,
синеватый, как кровоподтек,
раздался, где-то в дальнем предместье,
паравозный щемящий свисток.
Лист бумаги, громадный и чистый,
стал вытаскивать он из себя:
лист был больше него и неистовствовал,
завиваясь в трубу и скрипя."³¹

Струве даље примећује: "Ако упоредимо Набоков-љеве ране стихове из 1921-1925. године, који су ушли у две прве књиге и објављивани у новинама, можемо при-метити, наравно, и промену тема, и други систем грађења, и нови прилаз свету (у раним песмама, на пример, врло снажно звуче патриотске и религиозне - очигледно књижевне - ноте, у њима је много сенти-менталног жала за домовином, "брезицама", пуке дескрипције), али то више не поражава, већ промена

Набоков у Америци почетком 50-их

образаца. Уместо Пастернака, Мајаковског, Ходасевича, можда понекад и Белог и Манделштама, чак и Поплавског, који се чуо са позним стиховима, наћи ћемо у "Узвишеном путу" у најбољем случају Фета и Мајкова, а у лошијем - Ратгаза, а у "Грозду" и више каснијих стихова 20-их година - Фета, Мајкова, Шчербину, Пушкина, Буњина, Баљмонта, Гумиљева и... Сашу Чернога (песма о "песнику-пуноглавцу"). Рани Набоков поражава својим версификаторским мајсторством, својом пријемчивошћу и својим наглим променама укуса. Нешто код њега подсећа на Бенедиктова. У једној од ранијих песама он говори о гордости у свом "стихе нагом и стройном / стиху нагом и стаситом" и изазива музу: "О, муза, буди строга! / О, музо, буди строга!" Млади Набоков није придавао значај никаквим модним заносима. Савременици су га правилно видели као поетског староверца. Скоро све стихове у "Грозду" је написао у строгим класичним размерима. Преовладавају дводелни (30 песама од 38), а међу дводелним - претежно су јамби, нарочито много четворостопних и шестостопних, такође и комбинација та два метра. На 37 песама строго израженог метра свега један анапест.³²

Вративши се поново на вредновање Набоковљевог песништва, Струве подвлачи: "Истина је да у иностранству има доста оних који одричу да је Набоков песник и цене само његову прозу. Набоков је са стихова прешао на прозу, али за његову прозу могуће је рећи, као за прозу Цветајеве, Осипа Манделштама или Па-стернака, да је то проза песника. Тачније је, по свој прилици, да су његови стихови - стихови прозаика. Он има прекрасних стихова (чак и међу онима којих се сада сам вероватно одриче), који могу да понесу, хипнотишу, али у коначном својењу им нешто недостаје, некаква завршна музичка каденца. Између Набоковљеве поезије и прозе тесна је веза. Његов стих усавршавао се по мери којом је овладавао мајсторством приче. Његов развој у правцу надреалистичне гротеске одразио се на стил и тематику његових песама. У стиховима из 20-их година, туђи одједи звучали су нехотично и често као неумесне пародије. У зрелим стиховима, пародичност и гротеска су посебне. Изванредан Набоковљев дар за пародију (и као прозног писца) још није довољно запажен, а пародијски корени неколико његових романа недовољно су откривени."³³

Из свега тога следи да "онога, ко се буде подухватио детаљнијег изучавања Набоковљевог развоја као песника, очекују велике потешкоће. Он је написао кудикамо више стихова, него што их је сабрано у књигама."³⁴

Струве ипак охрабрује будућег истраживача, јер је "Набоков - интересантан случај песника чији је развој ишао од крајњег конзервативизма у младости, али који се, благодарећи раном учењу и дисциплини, чврсто држао за узде свог Пегаса, чак и при најсмелијим и неочекиваним његовим скоковима."³⁵ На крају овог поглавља о песништву Владимира Набокова, Струве поставља тезу, потом анти-тезу, из које извлачи више него ефикасну поуку: "Какав ће бити суд потомства о песнику Набокову, тешко је рећи. Тридесетих година Зинаида Хипиус назвала га је талентованим песником, који нема шта да каже. Сам Набоков, вероватно, одговорио би јој на то, да није важно шта се говори, већ како се каже."³⁶

Део обимнијег рада

Напомене:

* Све цитате са руског језика аутор је сам превео.

¹ *Conclusive Evidence - A Memoir*. New York : Harper and Brothers, 1951

Друге бреге. Нью-Йорк : Издательство имени Чехова, 1954. *Speak, Memory: An Autobiography revisited*. New York : G. P. Putnam's Sons, 1967.

Друге обале (превео Петар Вујичић), Градац, Чачак, 1995.
² *Стихотворения 1929-1951*, Рифма, Парис, 1952.

³ *Poems and Problems*, McGraw-Hill Book Company, New York - Toronto, 1970, pp.13-15

⁴ Ibid

⁵ *Стихи*. Анн Арбор, Мичиган : Ардис, 1979 (с предисловием В. Е. Набововой)

⁶ *Друге бреге*. Нью-Йорк : Издательство имени Чехова, 1954. Овде према сопственом преводу, у издању: V. Nabokov, *Istrebljivanje tirana*, autobiografska i druga proza, priredio Z.Đ. Solaris, Novi Sad, 1994, str. 60-61.

⁷ Ibid, str. 61

⁸ Впервые: Г.В. Иванов, *Числа*, 1930, с. 233-236, овде према зборнику V. V. Nabokov: *Pro et contra*, Издательство Русского Христианского гуманитарного института, Санкт-Петербург, 1997. стр. 216-217.

⁹ Nabokov V. *Selected Letters...*, p. 289

¹⁰ М. Цетлин, В. Сириг. *Возражение Чорба*, Впервые: *Современные записки*, 1930. Т. 42, с. 530-531, овде према V.V.Nabokov : *Pro et Contra*, s. 219

¹¹ Ibid

¹² Н. Андреев, *Сириг*, *Новь* (Таллинн), 1930 (октябрь), с. 6. овде према V.V.Nabokov : *Pro et Contra*, s. 220-230.

¹³ Ibid, s. 229

¹⁴ Ibid, s. 230

¹⁵ Владимир Сергеевич Варшавский, В. Сириг. *Подвиг*, Впервые: *Числа*, 1933. Кн 7/8, с. 266-267, овде према V.V.Nabokov : *Pro et Contra*, s. 231-233

¹⁶ Ibid, s. 231

¹⁷ Ibid, s. 233

¹⁸ Михал Львович Кантор, *Время памяти*, Впервые: *Встречи*. 1934, Но 3, с.125-128, овде према V.V.Nabokov : *Pro et Contra*, с. 234-237

¹⁹ Ibid, str. 234

²⁰ Ibid, str. 236

²¹ Ю. Терапиано, Впервые: *Числа*, 1934, Кн 10, с. 287-288; М. Осоргин, Впервые: *Современные записки*, 1934, Кн 45, с. 458-460, овде према V.V.Nabokov : *Pro et Contra*, s. 238-239 i s. 240-241.

²² М. Осоргин, с. 240

²³ Ходасевич, В. *Литературные статьи и воспоминания*, Нью-Йорк, Изд-во им. Чехова, 1954; Впервые: *Возрождение* (Париж), 1937.

²⁴ Ibid, str. 249-250

²⁵ Ibid, str. 247-249

²⁶ Гергий Адамович, *Одиночество и свобода*. Литературные очерки, Нью-Йорк, 1955. Текст о Набокову цитиран је према руској (совјетској) публикацији: Октябрь, 1989, Но 1, стр. 196-201

²⁷ Ibid, str. 199-201

²⁸ Ibid, str. 201

²⁹ Глеб Струве, *Русская литература в изгнании*, Нью-Йорк: Изд-во имени Чехова, 1956; 2-1 изд., испр. и доп. Париж: YMCA-Press, 1984.

³⁰ Ibid, str. 164-165

³¹ Ibid, str. 165-166

³² Ibid, str. 167

³³ Ibid, str. 170-171

³⁴ Ibid, str. 171

³⁵ Ibid, str. 171

³⁶ Ibid, str. 172